

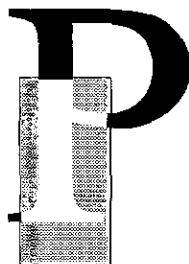

V I C E N T   C A B A N E S

ÚS DE LES
PREPOSICIONS «A/EN»
DAVANT ELS NOMS
PROPIS DE LLOC.
SEGLES XIII-XIV-XV-XVI

Per una invitació del doctor Emili Casanova, amic i director de la meua memòria de llicenciatura *Ús de les preposicions «a» i «en», designant lloc, en la Crònica de Bernat Desclot*,⁽¹⁾ a eixamplar amb més dades els resultats obtinguts en aquesta, vaig decidir de mamprendre una altra vegada, i amb la seva col·laboració, la tasca de recerca que permeta d'establir trajectòries d'ús i perquè dels canvis funcionals i semàntics que han patit les preposicions «a» i «en» designant lloc durant el procés de formació i fixació del català.

La selecció de textos per efectuar l'anàlisi sincrònica i posteriorment diacrònica, sense ser definitiva, s'ha efectuat no sols considerant la càrrega que hi podien aportar de prosa precisa i rigorosa, sinó també de tendències i trets que hi reflectissen el llenguatge parlat.

Així, el nostre estudi, que es recolza en el sistema de coordenades encetat en l'anàlisi de la Crònica de Bernat Desclot, arriba fins al segle XVI i procura d'incloure textos dels principals dominis lingüístics on es desenvolupa el català, tot tractant d'alternar-hi diferents gèneres literaris per donar una visió més arrodonada del conjunt lingüístic estudiat.

Pel que fa als criteris metodològics que hem utilitzat en aquest treball, hem d'assenyalar que s'accepta, generalment, el criteri estructuralista d'anàlisi segons el qual en l'estructura constitutiva del discurs tot està relacionat. Això és, no s'hi pot considerar cap element aïllat i sense relació amb els altres, cosa que fa que hi haja una relació de dependència entre les diferents «classes de mots» que es puguen trobar en qualsevol fet de parla. D'altra banda, i seguint els estudis de Pottier,⁽²⁾ Trujillo,⁽³⁾ Tesnière,⁽⁴⁾ Carbonero Cano,⁽⁵⁾ Brøndal,⁽⁶⁾ i d'altres, considerem l'element propi del treball, la preposició, com a una uni-

- (1) Cabanes, 1986.
- (2) Pottier, 1962.
- (3) Trujillo, 1971.
- (4) Tesnière, 1962.
- (5) Carbonero Cano, 1975.
- (6) Brøndal, 1950.

tat mínima de construcció lèxica, portadora d'un contingut altament abstracte (és clar que únicament amb les proposicions àtones), la qual, depenent dels dos termes on se situa és capaç de subordinar un terme de la relació a l'altre, i al mateix temps d'expressar un determinat tipus de relació gramatical i semàntica entre tots dos.

D'altra banda, per al nostre estudi: «Ús de les preposicions «a/en» indicant lloc en textos catalans dels segles XIII-XIV-XV-XVI, s'han classificat 5.582 exemples trets del buidatge complet dels següents textos:

- 102. que corresponen a *Les Corts Generals de Jerusalem* (segle XIV)
- 235. del *Regiment de Preservació de Pestilència* de Jacme d'Agramont (1348)
- 172. de l'*Epistolari de Pere III* (1344-1361)
- 650. de l'*Epistolari de la València Medieval* (segles XIV-XV)
- 692. de *Documents per l'Història de la Cultura Catalana Mig-Eval* (segles XIV-XV)
- 257. de l'*Epistolari del segle XV*
- 391. *Processos de crims del segle XV a Lleida*
  - 73. de la traducció de Ferran Valentí *Paradoxa* de Ciceró (1450)
  - 509. de *Recort* de Gabriel Turell (1476)
  - 873. de *Vita Christí* tom III, de Sor Isabel de Villena (1497)
  - 547. de *Los Col-loquis de la insigne ciutat de Tortosa* de Cristòfor Despuig (1557)
- 1081. de *El llibre de les grandeses de Tarragona* de Lluís Ponç d'Icard (1572).

A més, s'han afegit els resultats obtinguts del buidatge complet de la *Crònica* de Bernat Desclot (segles XIII-XIV) amb 2.206 exemples.

La classificació s'ha efectuat tenint en compte les variants que resulten de la relació que hi ha entre el valor morfològic-semàntic de les partícules analitzades i les diferents estructures sintàctiques on apareixen. Així, acceptant com a general l'estructura sintàctica N + P + T on N és el terme regent, P la preposició que relaciona i T el terme regit, s'hi han qüestionat les variants sintàctiques sota els següents criteris:

a) Tota acció verbal pot tenir, respecte al lloc on hi ha compliment, relació de repòs i activitat.

Com els conceptes de repòs i activitat suggereixen una gran varietat de matisos semàntics i per això diferents i relliscadissos, hem preferit de mantenir la dualitat direcció/situació en benefici d'una millor clarificació conceptual. Així, la relació verbal respecte al circumstancial de lloc s'ha dividit en dues

seccions generals: la direcció i la situació, on s'agrupen els verbs que la generen.

Per una banda, la direcció parla d'una acció —possible, obligada, futura, passada, present...— que finalitza en l'arribada, és a dir, implica un límit. La situació implica estada; l'acció de romandre en un lloc pressuposa un temps d'estada i marca l'indret on és o esdevé alguna cosa.

Les causes que produeixen o impedeixen la inclusió de verbs, accions, en l'una o l'altra secció, estan directament relacionades amb la pròpia naturalesa dels verbs i amb la variabilitat que poden experimentar en el context.

b) D'altra banda s'ha qüestionat l'ús d'ambdues preposicions davant cinc conjunts de termes regits:

Topònims majors (països, regions)

Topònims menors (ciutats...)

Substantius sense article

Article definit/indefinit substantiu

Adjectiu demostratiu

possessiu

numeral + substantiu

indefinit

Pronoms

En aquest article, i per raons d'espai sols presentem la primera part: Ús de les preposicions «a/en» designant lloc davant topònims en textos catalans dels segles XIII-XIV-XV-XVI.

c) Finalment, tot i que en general hem establert la comparança entre aquelles estructures sintàctiques de major freqüència d'ús, s'han tingut en compte tots els tipus que apareixen en el buidatge: 52 tipus d'estructura sintàctica amb topònims, 37 en l'article, 31 en l'adjectiu i 10 en els pronoms.

En el buidatge dels textos i amb l'estructura sintàctica N + P + TpM (on N és el nucli/verb, P la preposició i TpM el topònim major), quan s'indica la direcció cap a un TpM (regió, estat...) *s'utilitza generalment la preposició «en»*, tot i que de tant en tant hi ha una feble competència entre aquesta i la preposició «a», que s'utilitza amb verbs com anar, arribar, passar, trametre, tornar, venir..., verbs que també s'hi utilitzen amb la preposició «en», encara que hi ha verbs que només apareixen amb la preposició «a» (girar > gýro Plin. nat. 5,62 metatus est eam (sc Alexandriam) Dinochares... *ad effigiem* Macedonicae Chlamydis orbe gytrato lacioníósam)⁽⁷⁾ i altres amb la preposició «en» (entrar < introeo, verb que ja en llatí regeix la preposició «en»).

(7) Thesaurus, 1974, pàg. 2385.

Ús de les preposicions «a/en», designant lloc, davant topònims majors (TpM)

XIII-XIV Crònica E. Descloot	XIV Corts Generals	(1348) Preservació Pestilència	XIV Epistolari Pere III	XIV-XV Epistolari València	XIV-XV Documents Història Mig-Eval	XV Epistolari Segle XV	XV Processos de crims	(1450) Paradoxa	(1476) Recitl	(1497) Vita Christi	(1557) Col·loquis Tortosa	(1572) Llibre Tarragona
------------------------------------	--------------------------	--------------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	---	------------------------------	-----------------------------	--------------------	------------------	------------------------	---------------------------------	-------------------------------

N + P + TpM

Direcció

a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en						
8	122	—	—	—	1	—	5	—	3	—	6	—	2	—	1	—	—	4	37	—	—	7	14	1	40

Situació

1	75	—	1	—	18	—	3	—	11	—	9	—	3	—	—	—	1	—	50	—	1	—	36	—	40
---	----	---	---	---	----	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	----	---	----

N + P + art + TpM

Direcció

—	4			—	—														1	—			1	—	—	2
---	---	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--	---	---	---	---

Situació

—	2			—	1														—	3			—	4	—	4
---	---	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--	---	---	---	---

N + P + art + subst + P + TpM

Direcció

		—	—	—	—	1	1	2	—	—									—	10			—	—	
--	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---	----	--	--	---	---	--

Situació

		—	1	—	1	—	1	—	8	—	—								—	13			—	7	
--	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	---	----	--	--	---	---	--

N + P + subst + P + TpM

Direcció

						—	2	—	4																
--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Situació

						—	2	—	1																
--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

N + P + adj + TpM

Direcció

																				—	—			—	—	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--	---	---	--

Situació

																				—	1			—	1	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--	---	---	--

Quan s'indica la situació o permanència en un TpM, s'utilitza sempre la preposició «en».

Aquesta constant —ús de la preposició «en» per marcar direcció/situació davant TpM— que contrasta amb la normativa catalana actual⁽⁸⁾ (els noms propis de lloc exigeixen ésser introduïts per la preposició «a»: «ara són a França»; «me n'aniré a França») i amb altres estudis de gramàtica històrica,⁽⁹⁾ on s'hi manifesta la introducció de la preposició «a» com a preposició direcciva més utilitzada davant els TpM al segle xv i dels primers exemples de la preposició «a» indicant situació, no contrasta, però, amb els resultats que ofereix l'estudi d'altres textos catalans. Així, Joan Perera i Parramon en el seu estudi sobre les preposicions «a/en» en el Tirant lo Blanc diu que «davant noms propis de lloc s'empra generalment la preposició “en”. La preposició “a” només hi apareix en alguns casos indicant direcció. Mai no s'empra “a”, davant un nom propi de lloc, indicant situació».⁽¹⁰⁾ Tanmateix aquest ús de la preposició «a» per marcar direcció/situació davant TpM sembla ser resultat de l'evolució del sistema llatí.

En llatí clàssic la preposició «in» s'utilitzava davant els noms de països i províncies indicant tant el moviment d'entrada «dins de»(direcció) com l'estada «dins de» (situació),⁽¹¹⁾ tot i que la preposició «ad», molt restringida, també s'emprava davant els topònims majors (amb els noms de les terres dels regnes-províncies) indicant l'arribada als voltants.⁽¹²⁾

In | «In Gallia speramus esse otium» Cic. Corr. XXVII (Att., II, I)
| «accedemus in Epirum» ib. LXII, 3 (Att., III, 7)

Ad | «In Pontum advecti a(d) Arabiam terram sumus» (Plaut. Trim 933).
| «Ad Mesopotamiam accedere» (Itin., Silv. 17, 1)

Tanmateix en el llatí postclàssic (segles II-III) la creixent hipertròfia dels valors casuals origina debilitacions i intercanvis de significats. Així a vegades apareix el gir preposicional de direcció amb la preposició *ad* que aviat s'introdueix al costat de *in* + acusatiu,⁽¹³⁾ i per altra banda la preposició *in* s'utilitza indicant la proximitat o arribada a l'indret tan amb verbs de direcció com de situació.⁽¹⁴⁾

És a dir, en llatí postclàssic comença a perfilar-se la pèrdua del caràcter pertinent de les preposicions clàssiques *ad/in* com a indicadores de lloc amb característiques semàntiques ben perfilades. Malauradament ni en el *Glossarium Cataloniae* (segles IX-X-XI) ni en altres estudis concrets la preposició *in* no apareix suficientment estudiada i per això no podem oferir una trajectòria completa de *in* davant els topònims majors (països, regions) però, coneguts els precedents i els resultats posteriors, és clar que la seua presència davant

(8) Badia, 1980, pàg. 63.

(9) Fahlin, 1942, pàg. 132.

(10) Perera, 1986, pàg. 91.

(11) Id., pàg. 12.

(12) Thesaurus, 1974, pàg. 488-490.

(13) Fahlin, 1942, pàg. 13.

(14) Bassols 1945, pàg. 239 i 258-259.

els topònims majors seria manifesta en lleugera competència d'ús amb la preposició *ad*.

Respecte al valor semàntic de les preposicions «a/en» indicant lloc amb verbs de direcció/situació, l'ús d'una o l'altra preposició, no sembla expressar diferents valors semàntics. És clar que la situació i la direcció vénen expressades pels verbs i que la preposició funciona com a element d'enllaç entre el verb i el substantiu amb possibilitat de matisar una circumstància de lloc, possibilitat que a causa del procés de debilitació-intercanvi-pèrdua de valor semàntic que pateixen les preposicions «a/en» durant segles, apareix cada vegada més restringida. Així en les preposicions amb verbs de direcció:

«se'n passà a Sicília» LXXXII-76-15	
«(ell)... passà en Sicília» LXXXII-76-9	(Desclot)
«tornaren-se a França» 15-98	
«se'n tornà en França» 14-101	(Recort)
«passaven a Flandes» 25-64	
«delliberà passar-se'n en Sicília» 30-158	(Col·loquis)
«essent anat... en (après en) Affrica» 19-161	
«se'n fore anat a Affrica» 2-198	(Tarragona)

el fet d'emprar una o altra preposició, no hi estableix diferents valors semàntics, aquestes parelles expressen un únic sentit: un moviment de direcció cap a un TpM.

Així, l'ús generalitzat de la preposició «en» com a partícula indicadora de lloc, amb verbs de direcció i l'ús exclusiu d'aquesta amb verbs de situació davant TpM, no sembla conseqüència d'una intenció matisadora de circumstància de lloc, sinó més aviat producte de la persistència d'una construcció tradicional.

D'altra banda, no és del tot encertat afirmar categòricament que la preposició «en» haja perdut tot el valor semàntic que tenia en llatí clàssic. Tant en la *Crònica* de Desclot com en *Documents...*, *Recort*, *Col·loquis...* i *Llibre de Tarragona...*, apareixen una sèrie d'oracions en les quals la preposició «en», indicant lloc amb verbs de direcció i situació davant TpM, sembla posseir un cert valor semàntic:

a) Amb verbs de direcció:

«e de Tunis vengren a Tràpena en Sicília» L-158-7 (Desclot)	
«se'n vengué en Cathalunya a la vila de Montblanc» 20-200 (Recort)	

«Fonch aportar prèrs al castell de Monroig en Aragó y après al de Morella en regne de València» 19-158 (*Colloquis*)
«vingueren en Spanya a Tarragona» 27-136 (*Tarragona*)
«que ell lo acompanya/rie en Aragó, a Ynsa o allà on volrie» 11-385-89 (*Processos*)

b) Amb verbs de situació:

«lo rey Karles qui era a Regol, qui és en Calabria» C-136-18 (Desclot)
«da i que es a Roncesvalls, en Navarra» CXCIX-17-186 (II) (*Documents...*)

En aquests exemples la preposició «en», que hi apareix en relació de juxtaposició amb la preposició «a», sembla indicar dos aspectes: una característica de lloc on convergeix l'acció verbal, amb un clar valor semàntic de «dins», i/o una tendència, generalitzada, a utilitzar la preposició «en» davant els Tpm, tant per indicar la direcció com la situació.

També, les dues preposicions hi poden aparèixer coordinades, però en aquest cas la preposició «en» sembla utilitzar-se sense cap valor semàntic i sí en canvi sembla indicar una construcció tradicional.

a) Amb verbs de direcció

«una partida d'aquella armada romàs al port de Roses, l'altra anava tot die a Narbona e en Prohenssa» CLIV-39-8 (Desclot)

b) Amb verbs de situació

«qui.l avien vist en França e a Tolosa» CIV-164-23 (Desclot)
«s'a (n) seguides moltes morts en alcunes regions... com en Cobliure, en Carcassés, en Narbonés e en la baronia de Montpesler e a Avinyó e en tota Proença» (15)-15-58 (*Preservació*)
«ha estudiat en Englaterra e a París» CCCXLI-2-312 (I) (*Documents...*)

Finalment, també s'hi observa que l'ús d'una o altra preposició sembla, a vegades, condicionada per l'ús analògic de parelles lèxiques:

a) Amb verbs de direcció:

«anà a París a vesitar sa germana, e axí mateix a Anglaterra» 18-144 (Recort)
«y passaven a Flandes, a Anglaterra y en altres parts» 25-64 (*Colloquis*)
«vingueren de l'Orient fins en Spanya en Tarragona» 8-194 (*Tarragona*)

b) Amb verbs de situació:

«Jonc primer que ell en Spanya y en Tarragona» 28-166 (*Tarragona*)
«en la Apola ciutat antiquíssima en la Dalmatia» 15-214 (*Tarragona*)
«ell estant en la illa de Anglaterra, en les parts de Cornvalla, en lo port de Falamua» 38-8-147 (*València*)

Respecte a l'ús de les preposicions «a/en» davant TpM precedides per l'article definit, estructures N + P + art + TpM; N + P + art + subst + P + TpM, la tendència és la mateixa que acabem de veure, és a dir, marcant direcció, s'usa la preposició «en» en competència amb la preposició «a» (competència que es resol a favor de la preposició «en») i marcant situació s'usa únicament la preposició «en».

N + P + art + TpM

a) Amb verbs de direcció:

«arribaren prop Narbona a la Vallmagre» 13-83 (*Recort*)
«arribaren a la Andalusia» 15-148 (*Cotloquis*)
«arribà... en la Prohença» 6-145 (*Tarragona*)

b) Amb verbs de situació:

«En Pere pres mols castells e viles en la Calàbria» 25-152 (*Recort*)
«... n'i ha en la Europa» 17-156 (*Cotloquis*)
«... essent en la Andalusia» 35-141 (*Tarragona*)

N + P + art + subst + P + TpM

a) Amb verbs de direcció:

«per passar en la ylla de Sardenya» 12-173 (*Recort*)
«va a les parts de Galícia» 37-8-144 (*València*)
«qui les trametien en les parts de Flandres» 38-17-147 (*València*)

b) Amb verbs de situació:

«morí en la ylla de Sicília» 23-43 (*Recort*)
«companyes estranyes eren en lo regne de València» 80-5-224 (*València*)
«y à hagut en la corona de Aragó» 14-157 (*Cotloquis*)

Pel que fa a la resta de construccions amb TpM, no s'hi observen alternances d'ús, l'única preposició utilitzada és «en», tant amb verbs de direcció com de situació.

N+P+subst+P+TpM

«no vingués en regne de València e vengués en regne de Aragó» 78-6-221
(València)

N+P+adj+TpM

«se pres lo baptisme... en tota Spanya» 3-52 (*Recort*)
«Jam qu.és cassi en tota Espanya» 30-78 (*Colloquis*)

N+P+adj+art+TpM

«se pres lo baptisme en tota la Gal·lia» 3-52 (*Recort*)
«vuy és... lo cap en tota la corona de aragó» 6-55 (*Colloquis*)

N+P+adj+art+subst+TpM

«lexà per regidor en tota la terra Seltibèria» 20-43 (*Recort*)
«no y à en tota la costa de Espanya» 6-188 (*Colloquis*)

N+P+adj. demost+subst+P+TpM

«que yo sé en estos regnes de Aragó» 14-77 (*Colloquis*)

N+P+adj. poss+subst+P+TpM

«tot lo que tenim nosaltres en nostre regne de València» 19-197 (*Colloquis*)

N+P+adj indf+subs+P+TpM

«assí arribà primer Túbal que en altra part de Espanya» 19-148 (*Colloquis*)
«no fes poblacions primer en altra part de Espanya que en la Andalusia y Portugal» 22-148 (*Colloquis*)

Altres estructures que no comptabilitzem per ser-hi poc rellevant el nombre de aparicions presenten els mateixos resultats:

a) Amb verbs de direcció;

$N + P + \text{art ordinal} + \text{subst} + P + \text{TpM}$

«posaren lur siti principal en la primera província de Europa» 9-157

b) amb verbs de situació, les estructures sintàctiques:

$P + \text{TpM} + N$

$P + \text{subst} + P + \text{TpM} + N$

$P + \text{art} + \text{TpM} + N$

$P + \text{art} + \text{subs} + \text{TpM} + N$

$N + P + \text{art} + \text{adj} + \text{subst} + P + \text{TpM}$

$N + P + \text{art} + \text{ordi} + \text{subst} + P + \text{TpM}$

$P + \text{adj} + \text{TpM} + N$

$P + \text{adj} + \text{indf} + \text{subst} + \text{TpM} + N$

utilitzen exclusivament la preposició «en».

Finalment, quant a l'ús de les preposicions «a/en» amb verbs de direcció, expressant el terme d'una distància i sent aquest un TpM, s'utilitza exclusivament la preposició «en».

«e passaren molts serrayns de Barberia en Espanya» LXV-5-15 (Desclot)
«passant de Spanya en Affrica» 21-158 (*Tarragona*)

Quan s'indica la direcció cap a una ciutat, accident geogràfic, lloc d'una ciutat..., és a dir, amb verbs de direcció, davant Tpm, amb estructura sintàctica $N + P + \text{Tpm}$, s'utilitza generalment la preposició «a», encara que s'hi observa una lleugera competència entre aquesta i la preposició «en». *Quan s'indica la situació o permanència en una ciutat...*, amb l'estructura abans esmentada, llevat dels resultats que ens ofereix Desclot, on la preposició «a» és la més utilitzada, s'hi aprecia un ús predominant de la preposició «en», tot i que hi existeix competència d'ús entre aquesta i la preposició «a».

Aquest resultat, que contrasta amb la normativa catalana actual: els noms propis de lloc exigeixen ésser introduïts per la preposició «a»: *viven a Manresa; cada any l'enviaven a París*,⁽¹⁾ no contrasta, però, amb alguns resultats que ofereix l'estudi d'altres textos catalans.

Així, Fahlin observa que «“a” n'exprime jamais le repos devant un nom de ville dans Blanquerna, ni “en” le direction. Dans les autres textes que nous avons étudiés (Jaume), leurs fonctions sont moins distinctes; “a” s'emploie,

(1) Badia, 1980, pàg. 63.

Ús de les preposicions «a/en», designant lloc, davant topònims menors (Tpm)

XIII-VIV Crònica B. Desolot	XIV Corts Generals	(1348) Preservació Pestilència	XIV Epistolari Pere III	XIV-XV Epistolari València	XIV-XV Documents Història Mig-Eval	XV Epistolari Segle XV	XV Processos de crims	(1450) Paradoxa	(1476) Recirt	(1497) Vita Christi	(1557) Col·loquis Tortosa	(1572) Llibre Tarragona
-----------------------------------	--------------------------	--------------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	---	------------------------------	-----------------------------	--------------------	------------------	------------------------	---------------------------------	-------------------------------

N + P + Tpm

Direcció

a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en				
181	20	—	4	—	—	13	3	30	7	18	9	11	7	4	4	—	—	21	21	2	7	12	4	27	20

Situació

112	42	—	2	1	5	10	10	4	17	21	31	7	5	2	12	—	1	24	27	—	1	—	36	—	52
-----	----	---	---	---	---	----	----	---	----	----	----	---	---	---	----	---	---	----	----	---	---	---	----	---	----

N + P + art. + Tpm

Direcció

10	—	—	—	—	—	8	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Situació

5	—	—	—	1	1	1	—	—	5	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	5	1	5
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

N + P + art. + subst. + P + Tpm

Direcció

—	—	2	—	—	—	1	4	13	3	6	2	—	—	2	1	—	1	10	9	5	—	2	—	11	9
---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	----	---

Situació

—	—	—	4	—	—	—	4	2	28	2	23	—	1	10	12	—	2	2	58	—	5	—	16	4	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	----	----	---	---	---	----	---	---	---	----	---	----

P + art. + subst. + P + Tpm + N

Direcció

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Situació

—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

N + P + art. + adj. + subst. + P + Tpm

Direcció

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Situació

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

XIII-VIV Crònica B. Desclot	XIV Corts Generals	(1348) Reservació Pestilència	XIV Epistolari Pere III	XIV-XV Epistolari València	XIV-XV Documents Història Mig-Eval	XV Epistolari Segle XV	XV Processos de crims	(1450) Paradoxa	(1476) Recit	(1497) Vita Christi	(1557) Colloquis Tortosa	(1572) Llibre Tarragona
-----------------------------------	--------------------------	-------------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	---	------------------------------	-----------------------------	--------------------	-----------------	------------------------	--------------------------------	-------------------------------

N + P + art. + adj. poss. + subst. + P + Tpm

Direcció

a en a en a en a en a en a en a en a en a en a en a en a en a en

								1	1	—	—														
--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Situació

										—	2	—	3												
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

N + P + Tpm (Paradys)

Direcció

																				4	2				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--	--	--

Situació

																					—	10		—	1
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	----	--	---	---

N + P + adj. demos. + subst. + Tpm (Paradys)

Direcció

																						—	2		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--

Situació

																						—	—		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--	--

N + P + art. + Tpm ^{Cel}
Lims

Direcció

																							14	4		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----	---	--	--

Situació

																							—	13		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	----	--	--

P + art. + Tpm ^{Cel}
Lims + N

Direcció

																									1	—
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---

Situació

																									—	10
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	----

XIII-VIV	XIV	(1348)	XIV	XIV-XV	XIV-XV	XIV-XV	XV	XV	(1450)	(1476)	(1497)	(1557)	(1572)
Crònica	Corts	Preservació	Epistolari	Epistolari	Documents	Història	Epistolari	Processos	Paradoxa	Recit	Vita Christi	Colloquis	Libre
B. Desclot	Generals	Pestilència	Pere III	València	Història	Mig-Eval	Segle XV	de crims				Tortosa	Tarragona

Datació ∅ + P + Tpm

a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en	a	en

Datació N + P + Tpm

Datació N + P + art. + Tpm

Datació N + P + art. + subst. + P + Tpm

Datació N + P + art. + adj. poss. + P + Tpm

Datació N + P + art. + subst. + adj. poss. + P + Tpm

Datació N + P + art. + adj. poss. + subst. + P + Tpm

Càrrec: ∅ + subst. + P + Tpm

il est vrai, presque toujours (même après “entrer”) comme préposition directive mais aussi, à côté de en, pour exprimer le repos». ⁽²⁾

A. Par remarca que B. Metge utilitza la preposició «a» marcant tant la direcció com la situació davant els noms de ciutat en competència amb la preposició «en». ⁽³⁾

Perera i Parramon diu que «en el Tirant lo Blanc, davant noms propis de lloc, s'empra generalment la preposició “en”. La preposició “a” només hi apareix en alguns casos indicant direcció. Mai no s'empra “a” davant un nom propi de lloc indicant situació». ⁽⁴⁾

(2) Fahlin, 1942, pàg. 147.
 (3) Par, 1928, pàgs. 246-248.
 (4) Perera, 1986, pàg. 91.

Tanmateix, aquesta competència d'ús de les preposicions «a/en» davant Tpm que es resol (sense tenir en compte els resultats de Desclot) a favor de la preposició «a» per marcar la direcció i de la preposició «en» per marcar la situació, segueix els resultats llatins.

En llatí clàssic els noms de ciutat i illes petites conservaren l'ús del vell locatiu per designar la situació o permanència en un lloc, Romae, Corinthi,⁽⁵⁾ però en desaparèixer aquest cas en llatí, l'ablatiu assumí les seves funcions; més tard i d'acord amb la tendència general del llatí de substituir els casos pels girs amb preposició, l'ablatiu en funció de locatiu fou substituït per la preposició *in*.⁽⁶⁾

Observació I

En llatí arcaic els noms de ciutat no romanes apareixen freqüentment expressades pel gir preposicional *in* + ablatiu.⁽⁷⁾

(Plaut. Mil 441) *in Epheso*

(Plaut. Men. 267) *in Epidamno*

Observació II

També amb idea de situació, en llenguatge militar, la preposició *ad* s'utilitzava amb noms de ciutat on s'ha fet una batalla.⁽⁸⁾

(Sen. Ag. 514) *quisquis ad Troiam iacet*

Per altra banda, quan es volia assenyalar la direcció on convergeix l'acció verbal s'utilitzava l'acusatiu de direcció sense preposició.⁽⁹⁾

(Caes. Evtr. 2, 14): *Curius primum Romam quattuor elephantos duxit.*

Però com ja s'ha vist, el llatí restringeix aquest ús de l'acusatiu de direcció, emprant preferentment girs preposicionals.

Observació I

En llatí clàssic s'utilitza la preposició *ad* més acusatiu quan el moviment convergeix als voltants de la ciutat.⁽¹⁰⁾

(Sall. lug 57.I) *Marius ad Zamam perveni*

(5) Bassols, 1945, pàg. 465.

(6) Id., pàg. 396.

(7) Id., pàg. 397-398.

(8) Thesaurus 1974, pàg. 522.

(9) Bassols, 1945, pàg. 203.

(10) Id., pàg. 203.

Observació II

En llatí arcaic, especialment en Plaute, la preposició *in* apareix amb acusatiu davant els noms de ciutat gregues marcant direcció.⁽¹¹⁾

(Poem 94) in Calydonem

En llatí postclàssic s'accentua la caiguda de les formes casuals sense preposició i en conseqüència augmenta l'ús de les preposicions *ad/in* marcant la direcció i la situació davant els noms de ciutat i illes petites. Per altra banda, la creixent hipertròfia dels valors casuals origina debilitacions i intercanvis de significats, i comença a perfilar-se la pèrdua del caràcter pertinent de les preposicions clàssiques *ad/in* com a indicadors de lloc amb característiques semàntiques diferenciades.

Observació I⁽¹²⁾

a) *Ad*, que amb verbs de moviment expressa la direcció amb idea de proximitat, en autors poc clàssics s'utilitza, a vegades, en lloc de *in*, assenyalant l'accés dintre d'un lloc.

Ad Italiam ire

b) Amb verbs de repòs, la preposició *ad* assenjala la proximitat sense cap idea de moviment.

Ad urbem

Observació II⁽¹³⁾

a) *In* + ablatiu, que expressa una permanència a l'interior d'un indret, en autors postclàssics, per debilitació del seu significat pot indicar la proximitat (= prop de).

b) *In* + acusatiu que s'utilitza amb les mateixes accepcions locals que quan regeix ablatiu, referint-se però sempre a verbs de moviment, en autors postclàssics, a vegades, expressa la proximitat (= prop de).

Als cartularis catalans, el lloc on ocorre una acció ve indicat sia per *ad* sia per *in*.⁽¹⁴⁾

(Arch. Cond. 33, 20, 911): at alius campus que est ad Sancta Eulalia.
(Sant Cugat, 160, 12, 984) et est ipsum alande... in comitatum Barch.,
in Riosico, ad locum ubi vocant ipsa Ruginada.

(11) Id., pàg. 203.

(12) Bassols, 1981, pàg. 239.

(13) Íd., pàgs. 258-259.

(14) Bassols-Bastardas, 1960, pàg. 27.

Però s'observa una preferència per l'ús de la preposició *ad* davant els topònims freqüentment amb noms de lloc menor (ciutats, illes petites).⁽¹⁵⁾

(851 (Alaón) Diplallars 45, pàg. 308): vineas in suburbi lastarre, in locum chvius vocabulum est ad Solanum.

Amb verbs de moviment s'utilitza generalment la preposició *ad*, formant part d'un topònim freqüentment en la toponímia menor.⁽¹⁶⁾

(A Condal 4, pàg. 104) in via publica qui discurrit ad Ausona.

Malauradament en els cartularis catalans del segle IX-XI, la preposició *in* no apareix suficientment estudiada i per això no podem oferir una trajectòria completa de *in* davant els topònims menors (ciutats, illes petites), però així com quan analitzàvem els resultats de les preposicions davant els topònims majors (regions, països) no seria arriscat manifestar la seva presència davant els topònims menors (ciutat, illes petites) en lleugera competència d'ús amb la preposició *ad*.

Per altra banda la utilització de la preposició *ad* amb el significat de *in* (= dins de) que com assenyala Fahlin, cap al final del segle XIII i principis del IXè, és sens dubte d'ús freqüent en la llengua parlada de la Gàl·lia,⁽¹⁷⁾ també apareix als nostres cartularis⁽¹⁸⁾ almenys en tres casos: 918 (orig) A. Condal 55, pàg. 185: terras... in comitatum Osona, ad locum que dicitur ad ipsa Facundella (et similer: 938 A. Condal 113, pàg. 266 i 955 Diplallars 166, pàg. 370).

Així, la preposició més utilitzada davant Tpm per marcar la direcció és la prep. «a», en competència d'ús amb la prep. «en», i la més utilitzada per marcar la situació davant Tpm és la prep. «en», també en competència d'ús amb la prep. «a»

Aquest ús no sembla que vinga determinat ni pel tipus de discurs, ni per l'estructura sintàctica (encara que en algunes estructures s'hi observa coincidència d'ús), ni tampoc s'aprecien inflexions fonètico-sintàctiques, si de cas, l'exigència d'alguns verbs per una o altra preposició com per exemple el verb «*entrar*» (<intro ire...) que pel seu ètim exigeix la preposició «en», sempre hi apareix construït amb aquesta preposició; i també d'altres, que hi apareixen més freqüentment amb una o l'altra preposició (*estar àmb en, soterrar amb a*). Però per altra banda, també s'hi observa que verbs com *anar* i *venir* que en llatí clàssic regien *ad acusatiu* hi poden aparèixer amb les dues preposicions «a/en».

Així, sembla que aquesta freqüència d'ús de la preposició «a» davant Tpm per marcar la direcció, en lleugera competència amb la preposició «en», i de

(15) Íd., pàg. 27.

(16) Íd., pàg. 26.

(17) Fahlin, 1942, pàg. 21.

(18) Bassols-Bastardas, 1960, pàg. 27.

(19) Bastardas, 1953, pàg. 54.

la preposició «en» davant Tpm per marcar la situació. També en competència amb la preposició «a», és resultat de l'evolució del sistema llatí.

Un altre resultat s'observa en Descloot, tot i que també producte del sistema llatí, on l'ús generalitzat de la preposició «a» per marcar tant la direcció com la situació davant Tpm és resultat de l'acció de la preposició llatina «ad» que a poc a poc envaeix el terreny de la preposició «in», indicant el *hoc on*, a causa principalment de l'analogia que exercí sobre «ad» la preposició «in», que hi era utilitzada tant per expressar la idea de repòs com de moviment.⁽¹⁹⁾

D'altra banda, cal tindre en compte que en l'estructura N+P+Tpm *amb verbs de direcció*, la competència d'ús entre les preposicions «a/en» es resol generalment a favor de la preposició «a» tant en textos orientals:

Documents Història Mig-Eval (18a - 9 en)
Col·loquis Tortosa (12a - 4 en)

com en occidentals:

Epistolari València Medieval (30a - 7 en)

encara que n'hi ha alguns d'orientals on la competència d'ús està molt nivellada:

Recort (21a - 21 en)
Llibre de Tarragona (27a - 20 en)

Amb verbs de situació s'hi observa un nivellament de competència «a/en» en textos orientals:

Epistolari Pere III (10a - 10 en)
Documents Història Mig-Eval (21a - 31 en)
Recort (24a - 27 en)

i un clar predomini de la preposició «en» en textos occidentals:

Preservació Pestilència... (1a - 5 en)
Epistolari València Medieval (4a - 17 en)
Processos de crims (2a - 12 en)

en textos llatinitzats:

Paradoxa (Øa - 1 en)

i en textos del Renaixement

Col·loquis Tortosa (Øa - 36 en)
Llibre de Tarragona (Øa - 52 en)

encara que tant en el «Col·loquis...» com en el «Llibre de Tarragona», amb l'estructura sintàctica P + Tpm + N sols apareix una fitxa amb la preposició «a» marcant la situació.

Amb verbs de direcció

«Sic vengut aci en Barchinona» CLXXIV-13-166 (II) | *Documents*
«Tantost vingats a Barchinona» CXXXVI-9-136 (II)

«la nau... anava en Jènova» 56-8-180 | *Epistolari València*
«és anada a Almaçan» 80-33-225

«no so gosat anar a Tortosa» 23-59 | *Epistolari segle XV*
«per anar en Gaieta» 8-80

«anà a Paris» 18-144 | *Recort*
«n'anà en Barçolona» 21-154

«trameté lo arquebisbe... a Tortosa» 12-83 | *Col·loquis...*
«foren quiats... en Alexandria» 29-82

«vingué a Tarragona» 7-197 | *Llibre de Tarragona*
«vinguessen en Tarragona» 8-197

Amb verbs de situació

«no aturassets en Avinyo» CLXVII-3-162 (II) | *Documents*
«que s'atura a Aytona» CCCLXXVI-22-364 (II)

«lo pogra hom haver assetjat en Alacant» XVIII-8-139
«que'l assetjàrets a Alacant» XVIII-14-130 | *Epistolari Pere III*

«que'l dit càrrech hauria carregat a Home» 50-14-168
«ab una nau... carregada e espatxada aci en València» 38-11-147 | *Epistolari València*

«íio em sere aquí o a Barcinona» 8-119 (carta datada a Granollers)

Epistolari segle XV

«essent io en Xàtiva» 3-93 (carta datada a València)

«stant en Çaragoza» 10-96-70

«stant a Tortosa» 1-14-21

Processos

«essent en Roma» 22-135

«eren a Narbona» 26-154

Recort

«era en Lleyda» 29-162

«a Tortosa era gran» (única fitxa amb verbs de situació)
28-149

Col·loquis

«estava en Córdoba» 13-169

«a Roma no.s sab ont està posada» (única fitxa amb verbs de situació) 23-250

Tarragona

També, cal tenir en compte que en l'*Epistolari de Pere III, amb verbs de direcció*, l'ús d'una o altra preposició ve condicionat pel verb que s'hi utilitza; així, les tres fitxes que hi apareixen amb la preposició «en», estan construïdes únicament amb el verb *entrar*. D'altra banda en *Processos de crims del segle XV a Lleida*, l'ús de la preposició «en», amb verbs de direcció, sembla estar condicionat pel Tpm (les 4 proposicions amb Leyda).

«Venir en Leyda» 1-15-21

«portar en Leyda» 10-75-69

«aribat en Leyda» 10-123-71

«venir en Leyda» 10-170-72

i l'ús de la preposició «a», amb verbs de direcció, per l'ús del verb, en aquest cas el verb *anar* (les 4 proposicions amb el verb *anar*).

«anar a Alguayre» 11-25-80

«anar a Alguayre» 11-43-80

«anar a Tarragona» 11-258-86

«anà a Balaguer» 13-47-108

Pel que fa a les estructures sintàctiques amb article,

N + P + art + Tpm

N + P + art + subst + Tpm

hi ofereixen una competència d'ús «a/en» més comuna, és a dir en tots els textos analitzats s'indica un ús més generalitzat de la preposició «a» per marcar la direcció, excepte en:

Epistolari Pere III IX-5-95 XX-17-148 II-12-76 XXI-25-187
(entrar en / entrar en / trametre en / vengueren en
Paradoxa (text molt llatinitzat)

i una competència d'ús molt nivellada en:

Processos... (2a, 1 en)
Recort (10a, 9 en)
Llibre de Tarragona... (11a, 9 en)

Respecte a la situació, en tots els textos analitzats, també s'observa un ús més generalitzat de la preposició «en», excepte Desclot.

Amb verbs de direcció:

«vengut al loch de Eus» II-9-76

Epistolari Pere III

«se'n venguen en lo loch de Vilafrancha» XXI-25-157

«tornaven a la Seu» 123-13-315

«se'n tornàs en la Seu» 133-79-344

«arribada a la pobla de Benaguazir» 144-33-371

«arribada en lo port vostre de One» 51-5-169

Epistolari València

«que li trametes en la ciutat de Barchinona» CCCXCIV-3-378 (II)

«tramet... a la ciutat de Calatayud» CLIII-4-154 (II) *Documents*

«se'n vengué... a la vila de Montblanc» 20-200

«vengué en la ciutat de Barcelona» 29-185

Recort

«anà al Penyon» 20-227

«venien a la ciutat de Tarragona» 1-210

«venint... en la ciutat de Empúrias» 10-153

Llibre de Tarragona

Amb verbs de situació:

- «ha loch al Cap del Pont» (24)-1-66
«rahó ha loch en lo Cap del Pont» (23)-17-66 | *Preservació*
- «tro que fom al Puig» VIII-20-93 (única fitxa amb «a»)
«fem fer en lo palau de Barcelona» XXIV-4-165 | *Epistolari Pere III*
- «com foren al pinar de Ibi» 100-5-262
Epistolari València
«e farets resposta com secets en la ciutat de València» 6-41-74
- «havien haut a la vila de Perpenya» CCLXXIX-1-261 (I) | *Documents*
«nos stants en la vila de Perpinya» CXCIX-10-185 (II)
- «sa casa la qual té a la plaça de la Bladería» 6-81-47 | *Processos*
«tenen casses en la plaça de la Cadena» 7-215-57
- «aquell sguart restà a l'Imperi» 8-121 (única fitxa amb «a») | *Recort*
«quí era a la plaça de les Cols» 1-104
«que es huy en lo carrer de Paradís» 23-44
- «són en lo Terme de Tortosa» 13-113
«a la vegueria de Tortosa foren consignats» 2-126 | *Col·loquis*
- «són al Mirador» 2-105
«se predica en la Seu» 3-260 | *Llibre de Tarragona*
«que ya era als Camps Mercaneos» 14-149
«tenia assentat son èxercit en lo pla de Cabanes» 36-150

Pel que fa a la resta de construccions amb Tpm, que no comptabilitzen per ser-hi poc rellevant el nombre d'aparicions *amb verbs de direcció* i amb l'estructura P + Tpm + N únicament s'utilitza la preposició «a».

- «A Vilafranca sí vens» 22-113 | *Epistolari segle XV*
«A Barcelona venia» 18-87 | *Col·loquis*

Amb verbs de situació, les estructures sintàctiques:

P + Tpm + N
P + subst + P + Tpm + N
P + art + Tpm + N
P + art + adj + subst + Tpm + N
N + P + art + adj. poss + P + Tpm
P + art + adj. poss + Subst + Tpm + N
N + P + art + subst + adj. poss + P + Tpm
N + P + adj + art + Tpm
P + adj + subst + P + Tpm + N
N + P + adj. demst + subst + Tpm
N + P + adj. demst + adj + subst + Tpm
P + adj. demst + adj + subst + Tpm + N
N + P + adj. poss + subst + P + Tpm

Utilitzen exclusivament la preposició «en», encara que cal indicar una lleugera competència d'ús en l'estructura P + Tpm + N (31 en; 2 a), on «Recort» (∅ en; 1 a); «Colloquis...» (10 en - 1 a).

«com los hòmens assi en Tortosa tenim diners 26-135 | *Colloquis*
«a Tortosa era gran o que era fort» 28-149

«a Tarragona feu comte lo fill de Oger» 6-100 | *Recort*

Respecte al valor semàntic de les preposicions «a/en» indicant direcció/situació, en general l'ús d'una o altra preposició no sembla expressar diferents valors semàntics. Així, com quan tractàvem l'ús d'aquestes preposicions davant Tpm, la direcció i la situació són expressades pels verbs, i les preposicions funcionen com a elements d'enllaç entre el verb i el Tpm.

Però també i com dèiem abans en tractar els Tpm, quan les preposicions «a/en» apareixen indistintament amb verbs de direcció/situació en relació de juxtaposició, semblen indicar un cert valor semàntic que també es podia apreciar en alguns dels exemples més amunt esmentats. Així, mentre la preposició «a» sembla indicar, amb verbs de direcció, la direcció devers un lloc, i amb els de situació, la situació tocant a, i també on és o s'esdevé alguna cosa, la preposició «en» pareix indicar, de vegades, una característica de lloc on convergeix l'acció verbal, amb un clar valor semàntic de «dins».

Amb verbs de direcció

«e el ana-sse'n a Beylcayre en Proensa» LXVI-12-2 | Desclot
«se'n vengué en Cathalunya a la vila de Montblanc» 20-200 | *Recort*

«féu-los portar pres a l'Alfageria en Çaragoça» 29-162 | *Col·loquis*

«vingué a Copliure en la ciutat de Ampúrias» 23-145 | *Llibre de Tarragona*

«fonc aportat als monts (Piri) neus en una ciutat dita Ampúrias» 24-136
Llibre de Tarragona

Amb verbs de situació

«lo rey Karles qui era a Règol, qui és en Calabria» C-136-18 | Desclot

«la i que és a Roncesvalls, en Navarra» CXCIX-17-186 (II) | *Documents*

També, i com dèiem en la secció TpM, les dues preposicions «a/en» hi poden aparèixer coordinades, però en aquest cas sembla que s'utilitzen sense cap valor semàntic i sí, en canvi, indicant una construcció tradicional i/o alternant-hi el seu ús sense res més.

«e tots los crestians soldaders qui eren en Costantina
e a Tunis» LXXVII-60-22
«l'altra anava tot die a Narbona e en Prohensa» CLIV-39-8

| Desclot

«ba estudiat en Englaterra e a Paris» CCCXLI-2-352 (I) | *Documents*

D'altra banda i també com en la secció TpM, l'ús d'una o altra preposició sembla, a vegades, condicionada per l'ús analògic de parelles lèxiques, sense cap valor semàntic.

«en València, en Barcelona y en altres semblants
ciutats... entervenen» 11-129

| *Col·loquis*

«Fonc anat a Affrica y Magon a Gades» 2-198
«Fonc primer que ell en Spanya y en Tarragona» 28-166
«en la Apola ciutat antiquíssima en la Dalmatia» 15-214

| *Tarragona*

Respecte a l'ús de les preposicions «a/en» davant topònims individualitzats, com és el cas de Paradys, Cel, Lims, s'hi observa quant a la direcció

una competència d'ús entre les dues preposicions que es resol a favor de la preposició «a» davant article més topònim, i un ús més exclusiu de la preposició «en» davant l'adjectiu demostratiu més topònim.

«infinides ànimes tiren a Paradys» 7999	<i>Vita Christi</i>
«havent los posat en Paradys» 5968	
«volen sen muntar lo senyor al Cel» 7475	
«muntaren en lo Cel» 11955	
«per hon han a pujar les mortals en aquest regne de Paradys» 8487	

Quant a la situació, l'única preposició que s'hi utilitza és «en».

«sereu en Paradys» 5320	<i>Vita Christi</i>
«stant la anima gloriosa del senyor en los Lims» 4893	
«gloria.. que en lo Cel prestament havem» 11910	

Finalment, per indicar-hi la datació en documents i cartes, i també la ciutat on ocupen càrrecs, la preposició més utilitzada és la preposició «en», encara que en algunes cartes —generalment orientals— de caire més popular (*Epistolari segle XV*) es fa més palesa l'alternança d'ús entre les preposicions «a/en».

«dada en Barcelona» CC-28-198 (I)	<i>Documents</i>
«scrita en Barcelona» CCLXXI-8-255 (I)	
«dada en lo monestir de Sent Michel de Cuixà» V-23-86	
<i>Epistolari Pere III</i>	

«en Eivissa» 6-140	<i>Epistolari segle XV</i>
«escrita a Cadaqués» 15-121	
«escrita en Barcinona» 4-117	
«escrita als Crosos»	
«dada al carrer d'En Gem Nas» 10-130	
«dada en lo monestir de Bellpuig» 20-137	
«notari en Barcinona» 18-126	
«especier a Gerona» 12-67	

Quant a l'ús de les preposicions «a/en» amb verbs de direcció, expressant el terme d'una distància, i sent aquest un Tpm, s'utilitza la preposició «a», tot i que ens hi apareix un cas al segle XIV amb preposició «en».

«venir de Betania en Jerusalem» 871-58 | *Corts Generals*
«que vós sots anat de Tarragona a Barcelona» XXIX-1-181 | *Epist. Pere III*
«venir de Bayona o de Sangossa a Saragoça ho a València» 42-27-156
Epistolari València
«quan venguen de Mallorca al carrer de Sant Francés» 8-32 | *Epist. XV*

CONCLUSIÓ

En vista dels resultats que ens dóna l'anàlisi del buidatge dels textos, podem fer les següents consideracions:

- S'hi observa una distinció entre les construccions de TpM i Tpm, tant amb verbs de direcció com de situació, expressada per l'ús preferent d'una o altra preposició.

Així, quan s'indica la direcció cap a un TpM, s'hi utilitza generalment la preposició «en» (encara que de tant en tant hi ha una feble competència entre aquesta i la preposició «a»), i per marcar la situació o permanència en un TpM sempre s'hi utilitza la preposició «en». És a dir, la preposició «en» esdevé la més utilitzada davant un TpM.

D'altra banda, quan s'indica la direcció cap a un Tpm s'hi utilitza generalment la preposició «a» (encara que hi ha una lleugera competència entre aquesta i la preposició «en»), i per indicar la situació o permanència en un Tpm s'hi aprecia una competència d'ús entre les dues preposicions que generalment es resol a favor de la preposició «en».

- Aquesta preferència d'ús de la preposició «en» per marcar la situació, sia davant d'un TpM (exclusiva) com de Tpm (sempre en competència amb la preposició «a»), encara viva en alguns dialectes catalans, tot i que a hores d'ara malauradament encara no disposem d'estudis dialectals adients, la qual contrasta amb la normativa actual: «els noms propis de lloc exigeixen ésser introduïts per la preposició “a”»⁽²⁰⁾ sembla ser conseqüència de l'evolució del propi sistema llatí que es reflectí sobre el català durant el procés de desenrotllament i fixació d'aquest, especialment i de manera conscient al segle XIV, quan el català en rebé una nova injecció que assajà un apropament al model clàssic; tot i que no es pot oblidar l'efecte de reforç que durant els segles XV-XVI pot haver exercit per al manteniment de la preposició «en» el contacte amb el castellà.
- Tanmateix, és clar que per indicar la situació davant Tpm, en algun dels textos s'observa un altre resultat. Així, en la Crònica de Desclot, l'ús genera-

(20) Badia, 1980, pàg. 63.

litzat de la preposició «a» per marcar tant la direcció com *la situació* davant Tpm, és resultat de «l'acció de la preposició llatina “ad” que a poc a poc envaeix el terreny de la preposició “in”, indicant el *lloc on*, a causa principalment de l'analogia que exercí sobre “ad” la preposició “in”, que hi era utilitzada tant per expressar la idea de repòs com de moviment».⁽²¹⁾

D'altra banda, i també per marcar la situació davant Tpm, cal tindre en compte que generalment s'hi observa un nivellament de competència «a/en» en els textos orientals, i un clar predomini de la preposició «en» en els occidentals, *llatinitzats i del Renaixement*.

També, en altres textos on la parla no queda del tot esborrada sota l'efecte de l'estil, com en epistolaris, llibre de processos... —tot i que resulta molt difícil de precisar quan i en quina intensitat, ja que no es pot oblidar el caràcter culte-elitista del qui escriu, transcriu—, davant Tpm amb verbs de situació, s'observen distintes preferències d'ús d'una o altra preposició, ja sia en textos d'un territori lingüístic o d'altre. Així, en textos occidentals que presumptament poden reflectir la parla popular (*Processos de crims del segle XV a Lleida*) s'hi utilitza preferentment la preposició «en», mentre que en algunes cartes, generalment orientals, de caire més popular (*Epistolari segle XV*) es fa més palesa l'alternança d'ús entre les preposicions «a/en».

VICENT CABANES
Universitat de valència

APÈNDIX: RELACIÓ AMB ALTRES LLENGÜES

TpM

	Francès	Provençal	Castellà	Italià	Català	
D.	en	en/a	a	in	en/a	fins al segle XVI
S.	en	en	en	in	en	
D.	a(+le)/en	en	a	in	a	estàndard actual
S.	a(+le)/en	en	en	in	a	

(21) Bastardas, 1953, pàg. 54.

Tpm

	Francès	Provençal	Castellà	Italià	Català	
D.	a/en	a/en	a	a/in	a/en	fins al segle XVI
S.	a/en	a/en	en	a/in	a/en	
O.	a	a	a	a	a	estàndard actual
S.	a	a	en	a	a	

BIBLIOGRAFIA

Badia, 1980

A. BADIA I MARGARIT, *Gramàtica Catalana* (Madrid, Ed. Gredos, 1980), Volum II.

Bassols, 1945

Mariano BASSOLS DE CLIMENT, *Gramàtica Històrica Latina* (Barna, C.S.I.C. 1945), I.

Bassols, 1981

Mariano BASSOLS DE CLIMENT, *Sintaxis Latina* (Madrid, C.S.I.C. 1981), I.

Bassols-Bastardas, 1960

Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae, Voces latinas y romances documentadas en fuentes catalanas del año 800 al 1100 (Barna, 1960).

Bastardas, 1953

Juan BASTARDAS PARERA, *Particularidades Sin táticas del latín medieval-Cartularios españoles de los siglos VIII al IX* (Barna-Madrid, Publicaciones de la escuela de Filología de Barcelona, C.S.I.C. 1953).

Brøndal, 1950

Viggo BRÖNDAL, *Théorie des prépositions: Introduction à une sémantique rationnelle*. Copenhagen, 1950.

Cabanes, 1986

Vicent CABANES, *Ús de les preposicions a/en designant lloc en la Crònica de Bernat Desclot, segles XIII-XIV* (resum memòria llicenciatura), «Cuader-

- nos de Filología, *Studia lingüística hispánica*», II, 3 Universitat de València, 1986.
- Carbonero Cano, 1975
- P. CARBONERO CANO, *Funcionamiento lingüístico de los elementos de relación* (Publicaciones de la Universidad de Sevilla, 1975).
- Fahlin, 1942
- C. FAHLIN, *Études sur l'emploi des prépositions «en», «a», «dans» au sens local* (Uppsala, 1942).
- Par, 1928
- A. PAR, *Gramàtica Històrica catalana* (Halle, 1928).
- Perera, 1986
- Joan PERERA I PARRAMON, *Les preposicions en el Tirant lo Blanch*, «Llengua i Literatura», I, Ed. Empúries, Barcelona, 1986.
- Pottier, 1962
- B. POTTIER, *Systématique des éléments de relatio* (Paris, Klincksieck, 1962).
- Tesnière, 1962
- L. TESNIÈRE, *Eléments de Syntaxe Structurale* (Paris, Klincksieck, 1962).
- Thesaurus
- Thesaurus linguae Latinae*, vols. IV, VI, 1900- Leipzig-München.
- Trujillo, 1971
- R. TRUJILLO, *Notas para un estudio de las preposiciones españolas*, «Boletín del Instituto Caro Cuervo», 1971, XXVI.
- Loïs ALIBÈRT, *Gramatica Occitana segons los parlars lengadocians*, 2.ª ed. C.E.O. Montpellier, 1976.
- Gérard MOIGNET, *Grammaire de l'ancien français*, Ed. Klincksieck, Paris, 1979.
- Christopher NYROP, *Grammaire Historique de la langue Française*, Tom IV, Genève 1979, Slatkine Reprints.
- Gerhard ROHLFS, *Grammatica Storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*, tom II, Ed. Einaudi, Torino, 1970.

DOCUMENTACIÓ

- Les Corts Generals de Jerusalem*, a cura de Mateu RODRIGO LIZONDO, Universitat de València. Edicions El Mall. Barna 1985.
- Regiment de Preservació de Pestilència*, Jacme d'AGRAMONT, a cura de Joan VENY I CLAR. Publicacions de la Diputació Provincial. Tarragona, 1971.
- Epistolari de Pere III*, a cura de Ramon GUBERN, Vol. I, Ed. Barcino, Els Nostres Clàssics, Barna 1955.
- Epistolari de la València medieval*, a cura d'Agustín RUBIO VELA, Biblioteca Sanchis Guarner, Institut de filologia valenciana, Universitat de València, 1985.
- Documents per l'Història de la Cultura Catalana Mig-Eval*, a cura d'Antoni RUBIÓ I LLUCH, Volums I-II, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1908.
- Epistolari del segle XV*, a cura de Francesc MARTORELL, Ed. Barcino. Els Nostres Clàssics, Barcelona, 1926.
- Processos de crims del segle XV a Lleida*, a cura de Maria Dolors FARRENY. Institut d'Estudis Ilerdencs. Diputació Lleida, Lleida, 1986.
- Traducció de les Paradoxes de Ciceró* de Ferran VALENTÍ, a cura de Josep M.ª MORATÓ I THOMAS. Barcelona, 1959.
- Recort de Gabriel TURELL*, a cura d'Enric BAGUÉ, Ed. Barcino, Els Nostres Clàssics, Barcelona, 1950.
- Vita Christi* de Sor Isabel de Villena, tom III, a cura de Ramon MIQUEL I PLANAS. Biblioteca Catalana, Barcelona, 1916.
- Los Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa*, de Cristòfor DESPUIG a cura d'Eulàlia DURAN. Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1981.
- Llibre de les grandeses de Tarragona*, de Lluís PONÇ D'ICARD, a cura d'Eulàlia DURAN, Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1984.
- Crònica* de Bernat DESCLOT, a cura de M. COLL I ALENTORN. Volums I-V. Ed. Barcino, Els Nostres Clàssics, Barcelona, 1951.
- Opere*, Francesco GUICCIARDINI, a cura di Vittorio de CAPRARIIS, Riccardo Ricciardi Editore, Verona, 1953.